کارنا تەرمکی نوێی بایۆتیرۆریزم یا کۆلۆنیالیزمکی قایرۆسی ... نیگار نادر

بایۆتیرۆریزم (Bioterrorism) بریتییە لە ئەنجامدانی هەڕەشەی بایۆلۆژی، لەڕێگەی ناردنی قایرۆس، یا پەتای کوشندە، یا ژەهر و بەکتریایەکان، بەمەبەستی نەخشکردن و کوشتن، لەلایەن دەوڵەتێک یان تیرۆریستان و دوژمن و نەیارانی هەر دەوڵەتێکەوە، بەرامبەر دەوڵەتیکی تر، هەڕەشەکان ئاستەوخۆ، لە ڕێگەی ناردنی قایرۆسەکان، یان لەڕێگەی مرۆڤەوە، مرۆڤ دەبێتە هەڵگریان و گواستەرەوەیان، یان ناڕاستەوخۆ، لە ڕێگەی ئاوی خواردنەوە ، هەوا ، خواردەمەنی ، کەلوپەل و دەرمانەوە بەئاودەکرێنەوە .
بایۆتیرۆریزم، بە جۆرو شێوازی جیاواز ، هێرشەها بە پلان و تاکتیکی جیاواز، ئاراستە و هەڕەشی پێ ئەنجامدراوە، هەر لەبەرئەوەشە، زیاتر بە قایرۆسی سیاسی دەناسرێت ، بەمەبەستی زەبر وەشاندن لە سیستەمی ئابووری و سەرچاوەی مرۆیی وگەشەینی بازانسی هەنزو هەڵبژاردنەکان بەکاردەهێنرێت ، هێرشەها دەوڵەتان، ساڵانە بە داشتنی ستراتیژیەتی بایۆبەرگری (biodefense)، بودجەی زۆر گەورە تەرخاندەکەن، بەمەبەستی دەزینەوەی ڤاکسینەکان، لەبەر سەختی هەکاری دەستنیشانکردنیان و پێشگیری و بەرەنگاربوونەویان ، هەر لەبەئەوەشە، کە هەڕەشی قایرۆسی بە یەکێک لەسەرکەیترین هەڕەشەو مەترسیەکان دەژمەردرێت ، کە ئامانجی تەکدان و زەبروەشاندنە لە ئاسایشی نەتەوەیی هەر وەاتێک لە جیهاندا .
هەڕەشی بایۆتیرۆریزمی (قایرۆسی)، بەبەراورد لەگەڵ هەڕەشی تیرۆرستی چەکداری ، مینەڵەژی و تەقینەوەی بەمب، بە یەکێک لە خەترترین هەڕەشەکان دادەنرێت، لەسەر ژیانی هاووەاتیان و تەکدانی ئاسایشی کەمەڵایەتی و ئاسایشی تەندروستیان ، هەر بۆیە زەربەی بیرمەندان و سەکۆلارەکانی ئاسایشی نەتەوەیی، پێیانوایە لە سەردەمی بۆجیهانیبووندا، ئۆگەری ڕووداوی ئاو هەڕەشە قایرۆسیە ، دەهێندە زیاترە لە ئۆگەری ڕووداوی هەڕەشە تیرۆریستیەکان، و قوربانی زۆر زیاتریشی لێدەکەوێتەوە، هەڕەشەیەکی مەترسیدارو شاردراوەشە بە سەر ئاسایشی مرۆڤایەتی.

لەو سەردەمدا، دەوڵەتان شانبەشانی کۆین و دروستکردنی چەک و بنیادنانی هێزی بەرگریان، بەردەوامن لە توێژینەوە و دروستکردنی تاقیگەی تایبەت، بەستانداری جیهانی ،بەمەبەستی بەرگریکردن لە هەرشی ڤایرەسی بە بەرەنگاربوونەوەی بایۆتیرەریزم و چەکی بایۆلۆژی ، لەتاقیگە بایۆلۆژیەکاندا، جۆرەها ئامێری سەردەمی و تەکنەلۆژی بەکاردەهێنن، بە دەستنیشانکردن و دۆزینەوەی هەر هەوڵێک، کە گومانبکرێ ئاگاری هەرشی ڤایرەسی و بەکتریایی، وە دابەتە هەی تەکچوونی باری تەندروستی و گیانلەدەستدانی هاوواتیانیان، هەروەها ساناە ڕاپۆرتی پێشبینیکردنی ئاگاری گومانویترین هەرشی چەکی بایۆلۆژی، دەخاەنە بەر دەستی ئەنجوومەنی ئاسایش و دواتریش لایەنی پەیوەندیدار، بە پاراستنی ئاسایشی تەندروستییەوە.
لە مێژووی ڤایرەسکاندا پاش تاعوون و کۆلێرا و گرانەتا و سیل، کە مەزەندە دەکرێت بە سەدان هەزارو ملیۆنەها مرۆڤیان کوشتبێت، لەساانی شەستکاندا، ئایدز دیارترین ڤایرەس، کە مرۆڤایەتی تووشی ترس و هەژان کردبێت، دواتریش لەسەردەمی بەجیهانیبووندا، ئەنفلەنزای باڵندەو بەرازو سارس و ئەبەلا، لە شاشەی میدیاکانی جیهانەوە ڕاگەیەنران ، بەناام دواتر زۆر بەخەرایی، بەبە ئاوەی زیانی گەورە بەدەن چارەسەریان بە دەزرایەوە و نەبوونە جێگای زەندەقچونەکی جیهانی ، بەناام ئەمجارەیان ئاوەی لەگەڵ سەرهەڵدانی ڤایرەسی کۆرەنا دەرکەوتووە، پەیامەکی جیاوازتر بە جیهان دەدات، هاوتای جیاوازی سەردەمەکە، کە سەردەمی کەلەنیالیزمی تەکنەلۆژیایە .
کۆرەنای سەردەمی کەنیالیزمی تەکنەلۆژیا ، چرکە بە چرکە، لە جۆرەها سەرچاوەی میدیایی و سوشیالمەدیاییەوە، چەندین زانیاری دروستکراوو ، ئاراستەکراو و تەمووماوی بەاودەکەنەوە، کە سەدانبار خەرایەکەی زیاترو تیژترە، لە خەرایی تێشنەکردنی ڤایرەسەکە، و جیهانی بەگشتی تووشی تەقاندنەکی سەرسوهێنەر کردووە! ئاوەی ئاو ڤایرەسە لەوانی تر جودای دەکاتەوە، ئاوەیە کە کەی ئاسایشی دەرووونی مرۆڤکان، ئاو جیهانەی پەکەوە شواندووە، پەیامەکی ترسناکی بە ژیانی داهاتوومان هەگرتووە، کە جارە دروست ناتوانرێ دەستنیشانبکرێت ، چونکە وەک چەن سروشتی ڤایرەسەکە نادیارو شاوەی خەی دەگەڕێ، بەهەمان شاوەش تا ئێستا پەیام و دەرهاویشتەکانی لە گەڵاندایە.

کۆرەنا چ زەنگێکە؟

کەڵەنا زەنگێکی ئاگادارکردنەوەیە، بەئاوەی بزانین لەرە بەدواوە ئاو جیهانە چەندە مەترسیدارە، بەئاوەی تێبگەین هەموو سیستەمی

ئاسایشی جیهانی، سیستەمی تەندروستی جیهان ،سیستەمی بەرگری دەوڵەتان، هەموو داهێنانە زانستییەکان ، هەموو چارەسەرە پزیشکیەکان ، دەرمەتی قایرۆسێک نایەن!، کە بەچاو نابینرێ ؟! هەموو ئەو دژە قایرۆس و تاقیگەی پشکنین و چاودێریانە ، سیستەمی پشکنینی سەر سنووورەکان ، سیستەمی ناسا لەئاسمان، ناتوانن بەرگری لەو ئیزرائیلە گچکەیە بکەن، کە سنورەکان ناناسێ، و هاوشێوەی تەی ئینتەرنێت بە جیهاندا ڕەگدادەکوتێت و مرۆڤەکان پیکەوە گرێدەدات؟! بەدرێژایی مێژووی هاتنی پەتاو قایرۆسەکان، گومان لەسەر پەیدابوون و دروستکردن و سروشتی بوونەکەیان هەبووە، هەندێکیان کە بە دروستکراو ناودەبرێن، بەمەبەستی قەکردنی مرۆڤایەتی ، وەک قەکردنی نژادی و دینی و سیاسی و ئابووری، لەنێوان دەستەڵاتدارە پانخوازەکانی ئەو جیهانەدا، سەریانهەڵداوە ، بە نموونە ئایدز کە لەئەفریقا سەریهەڵداوە، تا ئێستاش لەیبەکە بە مرۆڤ ڕەشپێستەکان و مرۆڤ هەمیشە لیبیان دەستەمێتەوە، بەڵام تائێستا کەس نا زەر ناووونە، ڕاستە لە چین سەریهەڵداوە، بەڵام سنووربەزاندنە تیژەکەی زەر گوماناویترە.
لەئێستادا دوای پیشەسازی چێک دروستکردن و، پیشەسازی دەرمان دروستکردن، لە تەپکی پیشەسازیە قازانجبەخشەکانی جیهان دژمیردرێت ، لەبەرئەوە دوورنییە، چارەسەری کەرەناش بکەوێتە ناو ئەو بازنە سەرمایەداریەی کە ئامانجی بێت قازانجکی گەورەی لەداهاتوودا پێ گەرەنتی بکات! یان زەنگێک بێت بە پێکەوە بەستنی، تەندروستی مرۆڤەکانی هەموو جیهان و دەستەمکردنیان، بە هەڕەشەیکی کوشندەی وەک کەرەنا لە داهاتوودا بە فەرمکی جیاوازتر.
هەرشی ئەو قایرۆسە(کەرەنا)، ئەوەندە کتوپڕ، تائێستا هیچ لە زاناو فەیلەسوف و بیرمەندو سکەلارەکانی جیهان، نەیانتوانیوە دیدی خەیان بە زانستی وبە وردی لەسەر بوەشنن، تەنها هەندێک مەزەندە هەن، کە ئایا سەرهەڵدانی شێوەکی بایۆلۆژی نوێیە؟ یان ئەوەتا تاکتیکێکە بە بەدەستەوەگرتنی جەوی ئیمپراتۆریەتی پیشەسازی و ئابووری ئەو جیهانە ؟ یا تێکەوخاندنی سیستەمی جیهانی و شکاندنی باڵانسی هێز؟!.
لە ئێستادا هەموو ئاماژەکانی کەرەنا پێمان دەڵێن، کە جیهان بەگشتی خراوەتە کەرەنتینەیکەوە و لەنێوان دووبانێکدا قەتیس ماوە، ئەویش : بەرزبوونەوەی ڕێژەی قوربانیەکان و توقاندێکی گشتگیری جیهانی و کوشتنی بەکەمەی هەزارەها مرۆڤ ، یان دەزینەوەی دەرمانکی چارەسەری دژە قایرۆسەکەیەو، بەمەبەستی قازانجکی بازرگانی و ؟ ناساندنیەتی وەکو فریادەسکی گشتگیر، بە

ئەو جیهانەو هاوشێوەی جەنگی دژە تیرۆری، پاش یانزدەی سێپتەمبەر و سەرهەڵدانی داعش، بەیانووی پاراستنی سیستەمی ئاسایشی جیهان.
لە دووماهیێدا بەدیێدی من ، لەو سەردەمە سەرمایەداریێی نیولیبرالیزمدا بەتایبەت نیولیبرالیزمی ئابووری، کەرەنا کلۆنیالیزمکی قایرەسی نوێیە، بە هەماهەنگی لەگەڵ کلۆنیالیزمی تەکنەلۆژیا سەریهەڵداوە، لەسەرەتای یەکەمی ئەو سەدیەوە، بە ئامانجی تەقاندن و هەڵشەکردن لەسەر ئاسایشی تەندروستیمان ، هەروەها چەنیەتی خەپاراستن و سەلامەت مانەوەمان، لەلایەن سیستەمکەوە سەرکردایەتی دەکرێت ، کە لەداهاتووشدا جیهان دەکاتە کلۆنییەکی تەندروستی هەدمەگرتوو ، جەنگەکی بایەلۆژی نوێ دەبێت، هاوشێوەی جەنگی دژە تیرۆر لە جیهانەکی بە سیستەمدا، کە کولتوورەسەنەکان دەهاڵێت، و لەداهاتووشدا ئاسایشی مرۆڤایەتی بەو جۆرە هەڕەشانە دەشڕژێنێت، و دەیانخاتە ژێر کەنترۆڵ و رکەفی خەیەوە.

ژێدەرەکان:

1_https://www.historyofvaccines.org/content/articles/biological-weapons-bioterrorism-and-vaccines

2_https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(18)30298-6/fulltext

3_ https://www.dhs.gov/biowatch-program

4_https://sphcm.med.unsw.edu.au/news/could-mers-coronavirus-be-bioterrorism-new-study-shows-why-could-be-one-explanations-paradoxes

5_https://www.teleforwarding.com/blog/technology-colonialism-a/-summary

نیگار نادر

٢٠٢٠\٣\١١\

شانۆی چەوساوەکان لە سیاستدا نووسینی: زاهیر عەبدوڵش

ساڵی 1964 بەرازیل کودەتایەکی سەربازیی بەخۆیەوە دەبینێت کە ئەمریکا پاڵپشتی ئەو کودەتا سەربازییە بوو. تەواوی بەرازیل بەسەربازگە دەکرێت و عەسکەر دەسەڵاتێکی تەواو وەردەگرێت، ئەوەش تەواو پێچەوانەی دید وبیروباوری ئاوگەستە بوال بوو، کە ئەو کاتە وەک کەسێکی چالاکوانی کولتووری دەناسرا، لەساڵی 1971 ئۆگستەبوال لەلایەن هەزی سەربازیەوە دەڤنرێت و ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆر دەدرێت لەسەر بیرو باوەڕە کۆمۆنیستی و ئەکتیڤیستیەکەی، ئەویش بەناچاری هەڵدێت و ڕوو لەوڵاتی ئەرجەنتین و پاشان وڵاتی فەرەنسا دەکات.
لەساڵی 1984 دا کاتێک ئۆگستەبوال دەگەڕێتەوە بۆ بەرازیل بۆ چەند میتەدێکی جوراو جۆری شانۆیی کار دەکات، لەگەڵ ئەوەشدا سەنتەرێک بۆ شانۆی چەوساوەکان دادەمەزرێنێت. بوال لەوە تێدەگات کە پێویستە گۆشە بۆ کارەکەی بدات و بەدوای چەند فۆرمێکدا بگەڕێت بۆ گوزارشتکردن لە شانۆی چەوساوەکان و. گرنگتی بەردەوام بوونی ئەو شانۆیەی هەبێت.
بوال تارمای ئەو چەوساندنەوەیەی هەر بەسەرەوە مابوو کاتێک دەگەڕێتەوە، ئەو دیووت ئەستاش لە ناخی هەموو تاکێکماندا چەوساندنەوەیەک هەیە،کە هەموو نەمەکان و پێتا خراپەکانی کۆمەڵگای تێدایە، چەوساندنەوە لە ناخماندا دژی، جا بەهوشیاریەوە بێت یان ناهوشیاری. کێشەکەش لە ناخی خۆیدا حوکمرانی قبووکردووە، بۆیە دەبێت بۆ پڕۆسەی یاسا ئەو چەوساندنەوەیە، لەکۆمەڵگاو لە ناخماندا بنەبڕ بکرێن.

هەر لەبەر ئەوە، لە شاری ڕیو دی جانیرۆ، شانۆی یاسادانان (The legislative theatre) دادەمەزرێنێت، کە فۆرمێکی تری درامایە، کە جاری وا هەیە تیشک و ئاسۆکانی بۆ داهاتوو درێژدەبێتەوە، وەک بناغەیەک بۆ گۆڕینی واقیعیەتی کۆمەڵایەتی. کە پەیوەندیەکەی تەواوی شانۆ و سیاسەت دەخاتە بەرچاو، بیرکردنەوە لەم فۆرمی کارکردنە، ئەویە کە بەشداران خۆیان کاریگەربن لە پرسەی شانۆو سیاسیدا.
ئەمە نەک تەنها پێویستمان بە گۆرینی خەمان هەیە، بەڵکو پێویستیشمان بە گۆڕینی کۆمەڵگا هەیە، باشترین جۆریش بۆ ئەم

گرانکاریانە، گرینی یاساکانە. ئەم میتۆدی شانۆی یاسادانانە سەرنج و حەزی خەڵکانێکی زۆری بۆ گۆڕین و گۆشکردنی پرسە لۆکاڵییەکان راکێشا، بۆتایبەتی لای تاکەکان وگروپە تایبەتییەکان، ئەوانەی بەشێوەیەکی تراديسیۆنی و تەقلیدی کاریان دەکرد.

بۆاە لە ساڵی (1992) بۆ ئەنجومەنی شارەوانیی شاری (ڕیۆ دی جانیرۆ) هەڵبژێردرا، ئەو هەڵزو دەسەڵاتەی کە لە ئەنجومەنەکەدا هەیبوو، بەکاریهێنا بۆ ئەوەی کە بەشێوەیەکی جیاواز کاربکات. بۆاە لەو ماوەیەدا لەگەڵ 19 جار گروپی دووچاربوو بۆ کێشەو نەهامەتی لەکەمەڵگادا کاری کردبوو. ئەو هەوڵیدابوو لەگەڵ ئەو جارە لەخەڵک و گروپانەدا نمایش پێشکێش بکات، کە لەبارەی کێسەر و کێشەو پەداویستییەکانی خەیانەوە بدوێن. (کە ئەمە دەڵێن کەمەڵگای بچوک واتە وەک تۆڕی جوتیاران، کاسبکاران، پارێزاران، کرێکاران، کرێنشینان، شوفێران، مامۆستایان، نەخێش و پێکەوتە یان ئەوانەی دووچاری نەخێشی ئایدز بوون، هتد.. هەموو ئەمانە ئەم تۆڕانە کەمەڵگا گەورەکە پێک دەهێنن) لە نۆبەی خۆشیاندا، هەر کەمەڵێک و گروپێک لە گفت و گۆدابوو لەگەڵ کەمەڵە لۆکاڵییەکە و گروپەکەی خۆیدا. لەگەڵیشیدا لە لە دیالۆگدا بوون لەگەڵ کەمەڵەکانی تردا. ئەم گروپانە لە ناوخۆیاندا فەستیڤاڵیان دروست دەکرد، لەناو ئەم ڤیستیڤاڵانەدا پێشنیارێکی زۆر دەهات و دروست دەبوون لەبارەی هێکخراو کەمەڵگا بچوکەکەی خۆیان.

ئەکتەرێک و پارێزەرێک پێشنیازەکانیان کەدەکردەوە لە شێوەی یاسادا پێشنیازیان بۆ بواە دەکرد، ئەو پێشنیازانەش دەگەڕا بۆ یاساو لەسەر مێزەکەی بواە دادەنرا. ئەویش لەدەستەکەی خۆی لە ئەنجومەنی شارەوانی هەموو ئەو پێشنیارانەی پێشکێش بۆ هاوێکانی دەکرد، بۆ قسەلەسەرکردن لەسەری بۆ ئەوەی بگەڕدرێت بۆ یاسا. هەموو پێشنیازەکانی بواە لە خەڵکەوە دەهاتن و بۆ ئەنجومەنەکە دەڕێشتن. هیچ پێشنیازێک لە خودی بواەوە نەڕێشتبوو، ئامرازی بەدەستهێنانی پێشنیارەکانیش تەنها ئەو جۆری میتۆدی کارکردنە بوو. هەروەها لە سەردەمی بواەدا 13 لەو پێشنیارانەی خەڵک، لە ئەنجومەنەکەدا بوو بۆ یاسا. ئەو جۆرە میتۆدی کاکردنی شانۆیە لەدواجاردا دەبێتە دەنگ و فەرمکی هاوکار و هونەری و دەستپێشخەر بۆ گفتو گۆ. پاشان ئەم جۆری شانۆیە، شانۆی یاسادانان بەزۆربەی ووڵاتانی دونیادا بەکاودەبێتەوە. بەسەرکەوتنکی گەورە ئەژمار دەکرێت لە کەنەدا و بەریتانیادا.

لەساڵی 2008 بواە کاندیدکرا بۆ خەڵاتی نۆبڵ لە ئاشتیدا، بەهۆی

کارەکانی لە دژی چەوساندنەوە، ئامرازێکی هونەری و بەیارمەتی شانۆی چەوساوەکان، ئەوەش لەلایەن خەڵکەوە دانی پێدانراوە وەک گەورەترین ئامرازی زانیاری و کەمپەینگا. ئەوکەسانەشی بوایان بە وەرگرتنی خەڵاتی نۆبڵ کاندید کرد لە ناویاندا ئێندامانی حوکمەت، براوەکانی خەلاتی نۆبڵ، ئێندامانی مەحکەمەی نێودەوڵەتی، پرۆفیسۆرەکانی زانستەسیاسیەکان و ئێندامانی پەرلەمان بوون.

ئەگستە بواڕ
لە 16/ 3/ 1931 لە بەرازیل لەدایکبووە
لە 2 / 5 / 2009 بە دواجار ماڵئاوایی دەکات.

کەرکـــووکەخەم – ســـیا نزدە – ئەمجەد شاکەلی

ئەگەر لەنەو تەلەفزیۆنە کوردییەکاندا، یەک دانە وەک باشترین و کارامەترین و چالاکترین و هەکـوپکترین و بەـــک ترینـــی دیکەش هەبژەردرەت، پەم وایە تەلیفزیۆنی ووداو ئەو دانیایە. وەک بە خەیشیان زەر جاران دەەن"یەکەمی بە کابەر"ە. ئەمەی دیەەم هەکلام نییە بە ووداو، بەکەە استییەکە و زەرەک لە شارەزایانی بواری میدیا ددانی پەدا دەنەن، لە ئەمە بە هیچ شەوێەک ناکاتە بە عەیبی و بە خەوشی و نەبـوونی کەماسی لەکـن ووداو. ووداو، هەکلامەکـی یەکجـار فـرە و بەردەوام و وەەسـکەر بە کاـا و خەراک و بەرهەمـی تورکی، ئیدی لە ئاەتوونسا و برنج و مەبیلە و ناوماەە و پەشاک و شیر و سەدان شتی دیکەوە تا دەگاتە پەخشکردنەوەی هاستەوخەی گوتار و چالاکییەکـانی سیاسـەتکاران و بازرگانـان و پەشـانگە و شـوەنە گەشتیاریـیەکان و فیلم و شتگەلی دیکەی تورکیا، دەکات. دیارە نەک هەر ئەستا، بەکەە تەنانەت لەو دەمەشدا، کە تەواوی خەکی کوردستان باسی لە بایکەتی کاـا و شتومەکی تورکیی دەکرد.
ئەو مەشک پەکردنەی مرەقی کورد، لە لایەن ووداو و گەلە تەلەفزیۆنی دیکەی کوردییەوە، لە تورکیا و تورکی و تورکایەتی و شتگەلی دیکەی پەوەنددار بەو ناو و وشانەوە، کاریگەرییەکی یەکجار نەئەنی و خراپی لەسەر مرەقی کورد، بەتایبەت نەوەی نوە و خەکانەکی هاا و بەهەـز دەبەـت. ئەو هەکلامـانە گەورەکـردنەوەی تورکیـا و تـورک و بچووککردنەوەی کوردستان و مرەقی کوردە.

ماوەیەکە هەژانە چەندین جار هەکلامەک لە ووداوەوە پەخش دەکرەت، کە گـوەت لەـی دەبە لات وایە یەکەـک لە شتە هەرەگەورەکـان یـا گەورەترین شت لە مەژووی کورددا، هەویداوە یا هەودەدات! دەنگەکی

پاک و ڕوون و پەهێز مژدەیەک ڕادەگەیەنێت، بە خۆشک، نێک هەموو خۆشکێک، خۆشکێکی تایبەت، بە دانیشتووانی شاری کەرکووک، وەک ئاوەڕۆی هیچ هەما و شوێنەوارێکی عەرەبانەدن لە کەرکووک نەمابێت و تەواوی عەرەبی هاوردە گۆڕابێتنەوە، وەک ئاوەڕۆی مزگەنی ڕزگاربوونی کەرکووک و تەکۆبوونی بە هەرەمی کوردستان ڕابگەیەنێت، وەک ئاوەڕۆی کەرکووک و تەواوی ئاو دۆڵەرانەی نەهاتوونەوە سەر هەرەم، گۆڕانەرابێتنەوە، وەک ئاوەڕۆی لە زاخۆوە تا زرباتیبە و بادرە و جەسسان، واتە تەواوی باشووری کوردستان، ئازاد کرابێت و ئیدی گەلی باشووری کوردستان خاوەنی تەواوی خاکی خۆیەتی، مژدەکە وا دێتە بەرگوێ! کەچی ئاو مژدەیە بە کەرکووکییان، مژدەی چای، کیسەیەکی چای بەنداری ڕەنگ بەڕە، کە کابرای مژدەدەر بە "چای معطر کیس رصاصي" ڕەکلامەکەی بە دەکات و مژدەکەی بەو هەموو هەز و وزەیەوە بە دانیشتووانی کەرکووک دەگەیەنێت، وەک ئاوەڕۆی کەرکووکییان پەرووشی ئاو مژدەیان و بەو مژدەیە ئیدی تەواوی کێشەکانی پتر لە سەد ساڵیان چارەسەر دەبن. ئاو هەستەیەی "چای معطر کیس رصاصي"یە و بەو دەربەینە عەرەبییە توند و خەستە، بە جۆرێک دێتە بەگوێ و بەرچاو، هیچ وشەیەکی کوردی بە چای معطر کیس رصاصي نەبێت!
2020-02-27

ئایا کێنا دەبێتە گیوتین بۆ ملی خامەنەئی و ئێران دەکاتە ناوەندی دەستپێکی ڕێنسانس لە ناوچەکەدا؟

کێیوان فەرامەرزی .....

حکومەتی ئائینی ئێران پێیوابوو لە پێناو چەندپاتە پتەوکردنی ژێربینای هەڕەشەکی رژیمی جەهل و خورافە دەتوانێ بە دانخستنی بنکە ئائینییەکان وەک ئیمامزادە و حوسینییە و مزگەوتەکان بیسەلمێنێ کە ناوەندە مەزهەبییەکان توانایی

بەرەنگاریيان بەرامبەر بە ڤايرەسی کۆنا هەيە و لە هەمانکاتدا درێی شاراوەيان بە گيردەبوان بە موقەددەساتی شيعەگەری ئاشکرا نەبە.
نوێنەرانی ئاسمانی پێيان وابوو بەشاردنەوەی ئاستيەکان لەوانەيە تا ئاشکرابوونی توشبوونی بە کەمێی خۆک بە نەخۆشی، هەم خۆک دەنە سەر سندوقی دەنگدان و يادی ٢٢ی ڕيبەندان هەم چارەسەری نەخۆشيەکە دەدەزرێتەوە.
بەرپرسايەتی ئەو تاوانە گەورەيە ئاستەوخۆ دە کەوێتە سەر شانی دەسەڵاتدارانی رژيمی ئێران کە لە پێناو مانەوەی خۆيان سەروەت و سامانی گشت ئێرانيان فيدای بەرژەوەندييەکانی خۆيان و ئائينيان کردوە، لە هەموو وڵاتانی دنيا بەشێک لە داهات و تێنانەت پاشکەوتەکانيش بە کاتی قەيرانەکانە، کەچی لە وڵاتی ئێران تێنيا بودجەی ناوەندە ئائينييەکانی قوم هەشتا بەرابەری بودجەی تەرخانکراوە بە قەيرانە سەراسەرييەکان! تێنانەت خەرجی ديارێکراو بە گوێی خومەينی چوار بەرابەری بەی ئەو پارەيەيە کە بە قەيرانەکان دياری کراوە!
نەکەی کردن و شاردنەوەی بەئەنقەستی ئاستيەکان يانی هەڵاتن و خۆشاردانی لە بەرامبەر بەرپرسايەتی گيان لەدەستدانی بە کەمێی هاووڵاتيان، هاندانی قوربانيانی خوافە و تاوانی خۆيان ئادەستی بنکە ئائينييەکان و خۆيشيان لە باشترين نەخۆشخانەکانی ئامريکا و ئەژئاوا!
سون تزوی يەکێک لە مەزنترين پسپۆرانی نيزامی چينی بوو کە لە شەش سەد ساڵ پێش ميلاددا دەژيا: لە هەموو شتێکدا فريودانی دوژمن ئاساسە واتە بەلادابردنی دوژمن بە گەيشتن بە ئامانجەکان نيشانەی لێهاتوويی و بەتوانا بوونە لە داهێناندا لە پێناو شکستی دوژمن، دوژمنی کە ماری سەدارەش خۆکی وڵاتەکەی خۆی و دنيای دەرەوەيە کە جيا لە ناوبردنی ناڕازيان نيزيک نيو سەدەيە بە فريودان و درێ کردن خۆکانەکی لە دەوری خۆی ئاگرتوە بەناو ئەم جارە ئەم کەمينە خۆکەش بەيان دەرکەوت کە ئاشکرا نەکردنی توشبوانی نەخۆشی بە کۆنا بەگەيەکی حاشاهەڵنگرە بە سەلماندی نيزيک نيوسەدە فريودان و درێ لە گەڵ بيری گشتی جەماوەری ناو کەمەگا ئيتر نە کەماری سەدارە مەشروعييەتی ماوە و نە خۆک باوەڕ بە درێی سەر مانبەرەکانيان دەکات، بەيە دەڵێن کۆنا کەچی خستە کەوێی پاشماوەی حکومەتەکەی خومەينی بە نموونە زەر بەرپرس هاتنە سەر مەديا سەراسەرييەکان و بە درێ بە فريودانی خۆک وتيان ئەمەش نەخۆشين!

لە سەر ڤايرەسی کۆنا کۆژانە بەدياين بەچوون دەکەوتە ناو تەڵە

کۆمەڵایەتییەکان، هەرشی ئامریکایە بۆ سەر چین لە هەمبەر شێوەی ئابووری! پاشگەزبوونەوەی ئەمریکایە لە سەر گلۆبالیزاسیۆن-جیهانگیریی ئابووری! لە وڵاتی چین لە کاتی دروست کردنی چەکی بیۆتەکنۆلۆژیکی ئەم قایرۆسە درزی کردۆتە دەرەوە! مرۆڤ بە گشتی و بۆتایبەت لە چەن شێوازی بەکارهێنانی خواردەمەنی گۆریوە و بۆتە لاواز بوونی سیستمی بەرگری بەشر بەرامبەر بە نەخۆشییەکان! ئەوانە و سەدان بەچوونی دیکە لە لایەن خۆکانێک دژنە ناو باسکان و دبنە پرسیار، هەموو ئەوانە لە کۆمەڵگای ئێراندا لە بەرژەوەندیی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی ئێرانداین کە خۆکی پە فریو بدات و خۆی وەک پارپرس بەرامبەر بە خۆک نیشان بدات وە تاوانکانی لە کاتی ئەم قەیرانەدا حەشار بدات.

دزیی سپای پاسداران لە یارمەتی وڵاتانی دەرەوە قزۆنە بۆام ئەم دیاردە نامرۆڤانەیە کردەوەیکی تازە نییە کاتێک ١٦ی ئازاری ١٩٨٨ لە لایەن ئۆیمی بەعسەوە هێرشبجە بە بۆمبی شیمیایی کۆمەڵکوژی کرا دنیای نەودەوڵەتی یارمەتییەکانی خەیان ڕەوانەی کوردستانی باشور کرد زەربەی خۆاک، پشتاک وە ئاو کاڵ و پەلانەی وا لە لایەن نەتەوەیەکگرتەکانەوە وەک یارمەتی بە خۆکی هێرشبجە ڕەوانە کرابوون لە شارەکانی ئێران لە لایەن سپای پاسدارانەوە ببونە کالای بازرگانی و کاسپییان پێیوە دەکرد لە سەر شەقامەکانی زەربەی شارەکان دەفرۆشران، هیچ گومانی تێدا نییە زەربەی ئاو یارمەتییانەی وا بە بڕەنگاری لە هەمبەر قایرۆسی کۆڤا ڕەوانەی ئێران کراون لە لایەن کاربەدەستانی حکومەت، بۆتایبەت سپای پاسدارانەوە دەستی بەسەردا گیراوە و دواتر یا کاسپی پێوەدەکەن یا ڕادەستی لق و پۆپەکانی سپاسی قودس لە وڵاتانی دەوروبەر دەکرێ، ڕاژنامەی شپیگڵی ئاڵمانی باس لە ناردنی دەیان تەن کاڵ و پاڵی پێوەندیدار بە کۆنتڕۆڵی قایروسی کۆڤا بە ئێران دەکات لە حاڵێکدا لە نەخۆشخانەکان ئاسوارەک لەم یارمەتییە نابیندرێت و باسی ناکرێت و دیسان لە سەر شەقامەکانی ئێران و ناو بازاڕ بە نرخێکی گران بۆتە داهات بە سپای پاسدارانی ئێران.

وڵاتانی ڕووس و چین لە دانیشتنەکانی شوڕای ئەمنییەتی نەتەوە یەکگرتوەکان لە ساڵی ٢٠١٩دا لە سەر کەیسی ئێران نەتەنها نەکەیان لە ناکارامەبوونی دەسەڵاتداریی ڕژیم دەکرد بەکە لە بەرامبەر تروریسمی نەودەوڵەتی و سەرکۆبەیی کۆماری ئیسلامی ئێران پشتیان لە هەموو یاسا نەودەوڵەتییان کرد، ئەشتاش هیچ دوور نییە لە هەمبەر داخوزییەکانی دنیای دژە دیکتاتۆر و تڕۆریسم، نەتوانایی یا

بەئەنقەست کەنتەکە نەکردنی قایرەسی کرنا لە لایەن کاربەدەستانی رژیمی ئیرانەوە بۆ تایبەت محەمەدی سەعیدی نوێنەری دەست نیشاندەی خامنەئی لە شاری قوم، دوو وەاتی زلهێزی ئەندامی شورای ئەمنییەتی نەتەوە یەکگرتوەکان واتە چین و رووس رووبەروی مشتە کوردێک ببنەوە.
زۆر کەس دڵنیان خۆ ئیتالیا و زۆر وەاتی دیکە وەک ئیران گیردەی قایرەسی کەنا بوون و نەیانتوانیوە کەنتەکەی بکەن ئەگەر وایە ئەوانەش تاوانبارن، ئەم بڕاوەردە زۆر ناڕەوایە لە بەر ئەوە کە لە ئیتالیا یا زۆر وەاتی دیکەی گیردە بە قایرەسی کەنا هیچ شتەک شاراوە نییە و هاووەاتیان ئاگادار دەکەنەوە هەروەها پێداویستییەکانی لەبەردەست، تایبەت نییە بە چەند دەسەاتدار و لە ناو حکومەتدا قەفیسی نەخواردوە جیاوازی دز و دەسز لە کردەوەی دەسەاتداراندا روونە، ئیتالیا پێنج سەد ساڵە ئەسپاردەکردنی بەا و نەخشی بە ئائین ڕاوناوە بۆتە مەهدی تەمەدونی ئوروپا کەچی حکومەتی ئیران تازە وەک یاسای کلیسا لە سەدەکانی سزدە و چواردە، هانی خەڵک ئیدات پێنا بە ئیمامانی شیعە ببن و گیا دوعا شفا بەخشە!
نە دوعا پێشنیارکەی خامنەای بۆی کرد نە نوشتەکەی ڕۆحانی کە وتی لە ئیگای دورەوە زیارەتی ئیمامانی مردوو بکەن!
مەبەست لە ئاماژەکانی سەرەوە ئەوەیە ئەگەری ئەوە هەیە کە دوای تێپەربوونی خەڵکی ئیران بەسەر ئەو ئیپیدمییە، بکارامەیی رژیم و بکوشتدانی خەڵک لە پێناو بەرژەوەندیی مانەوەیاندا تەکە بە ناڕەزایەتییە سەراسەریەکان ببەت و خەڵک بیکەنە چەکی ئامانینی ژیمی جەهل و خورافە و تاوان. هەروەها ئیران نموونەی ئینسانسک بە خۆی و ناوچەکە لە مژوی مرۆقایەتیدا تەمار بکات.

کەیوان فەرامەرزی

ڕۆی باشووری کوردستان لە

ڕاپەڕینی شێخ عوبەیدوڵای نەهریدا-4- هەوڵ بۆ سکۆتنی

بەشی چوارەم
کۆنگرەی سەرۆك هۆزە کوردەکان لەنەهری

دوابەدوای شکستی یەکەمی شۆڕشە چەکداریەکەی شێخ عوبەیدوڵا دژبە بابی عالی ساڵی (1879) و ناڕەزایی هەندێك لە سەرۆك هۆزە کوردەکان دژ بە شەڕی عوسمانی، ناچار شێخ دەبوایە بەدوای تاکتیکی دیکەدا بگەڕێ، شێخ بیری لە کۆنگرەیەکی فراوانی سەرۆك هۆزەکان کردەوە، بۆئەوەی لەم کۆنگرەیەدا ئامانجەکانی خۆی بەسەرکە کوردەکان بگەیەنێ و ئاراستەیان بکات، بەرەو ڕاپەڕین بەمەبەستی ئازادکردنی کوردستان، بۆ ئەمەش بانگەوازی سەرۆك هۆزە کوردەکانی کرد بۆ بەشداری کردنی کۆنگەکە لە نەهری.
ئەو کۆنگرەیە بەئامادەبوونی زۆربەی سەرانی خێڵەکان، ناودارانی کورد، پیاوانی ئایینی و نوێنەرانی هەموو چینەکانی کۆمەڵ لە گوندی نایری (نەهری) ناوچەی شەمزینان بەسترا، تێدا بۆیاری پێکەوەنانی (کۆمەڵەی خێڵە کوردەکان) درا ئەویش بە نێرەی خۆی بۆیاری بەرزکردنەوەی ئاڵای خەباتی شۆڕشگێڕانەی دا دژی هەردوو دەوڵەتی تورکیا و ئێران.
دوای بانگەوازی شێخ عوبەیدوڵا زۆرێك لە سەرۆك هۆز و پیاوانی ناوداری کورد لە نەهری کۆبوونەوە، لەئەنجامدا یەکێتی کوردان"کۆمەڵەی کوردان" وەکو کۆنفدراسیۆنکی خێڵەکی لەسەر دەستی شێخ عوبەیدوڵا لە تەموزی (1880) دروستبوو، ئەم کۆنگرە خێڵەکییەی سەرۆك هۆزە کوردەکان زیاتر کاریگەری هاکاری ڕۆحانی شێخ عوبەیدوڵا و ڕایەڵە زۆر و زەوەندەکانی تەریقەی نەقشبەندی بوو، نەوەکا هاکاری بابەتی ناو کۆمەڵگا، کە سەرۆك هۆزە کوردەکان لەسەر بانگەوازی شێخ عوبەیدوڵا هاتبوون بۆ نەهری.
شێخ لە کۆنگرەکەدا وتارێکی بۆ ئامادەبووان خوێندەوە، وتارەکەی شێخ عوبەیدوڵا و خواستەکانی بۆ دامەزراندنی کوردستانێکی سەربەخۆ لەلایەن زۆربەی بەشدارانی کۆنگرەکەوە پەسند کرا، هەموو بەشداربووانی کۆنگرەی نوێنەرانی خێڵە کوردەکان بەتێکڕای دەنگ ئامادەیی خۆیان بۆ خەبات و گیانبازی لە پێناوی ڕزگاری کوردستان پیشاندا. دوای گفتوگۆ و هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ئەو ڕۆژگارە بۆیار درا ئەمجارە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بن دەستی ئێران ڕاپەڕین

ئەنجام بدرێ.
کاپتن کلایتن دەڵێت: شتێکی بەگەنەویستە نوێنەرەکانی لە هەموو لایەکدا سەرقاڵ بوون، هەوڵی ڕاکێشانی نەك تەنیا هەموو خەڵکە کوردەکان، بەڵکو نەستوری و ئەرمەنیەکانیشیان دەدا، داوایان لێ دەکات بدەنە پاڵی. ئەو کوردانەی هاتوونەتە وان دەڵێن، شێخ عوبەیدوڵڵا ناردوویەتی بەدوی خەڵکیدا و داوایان لێ دەکات دژی ئێران ڕاپەڕن، واتەواتیش هەیە دوای ئەوەی شێخ لە ئێرانیەکان دەبێتەوە لادەدات بۆسەر تورکەکان، من لەو باوەڕەدام ئەو (شێخ) پلانێکی بەربڵاوی هەیە بۆ ڕێکخستنی هەموو کورد، لەوانەشە بۆ سەربەخۆدا بەسەرکایەتی خۆی. یەکەم شت هەلومەرجەکان سەرنجیان بۆ لای ئێران ڕاکێشاوە. هەوڵ دەدات حکومەتی ئێران ناچار بکات وەك فەرمانەوای کوردەکانی ئێران دانی پێدا بنێت، پاشان لائەداتەوە بۆ ئەو تەوەفە و هەوڵ دەدات مافەکانی لە تورکان وەدەست بێنێ.

ئاراستە کردنی ڕاپەڕینەکە بەرەو ڕێژەهەڵاتی کوردستان

لەکاتی بەستنی کۆنگرەکە و دوای گفتوگۆی نێوان بەشدار بووانی کۆنگرە، چەند هێکارێك بوونە هۆی ئەوەی ڕاپەڕینەکە لە کوردستانی بن دەستی ئێرانەوە دەست پێ بکات، شێخ عوبەیدوڵڵا کاتێك هەستی بەدووڵایی لەناو کۆنگرەکەدا کرد، کە چەند سەرکێکی کورد حەز بەوە ناکەن لە دەوڵەتی عوسمانی ڕاست ببنەوە، ئەوسا بۆیاری دا نەخشەی ڕاپەڕینەکەی بگۆڕێت بۆ کوردستانی بن دەستی ئێران، شێخ نەك دەوڵەتی عوسمانی، بەڵکو ئێرانیشی بەدوژمنی کورد دادەنا، دووربینی شێخ لەوەدابوو بارودۆخی هەڵکەوتووی لەدەست نەدا، ئەو بارودۆخەی وەك خۆی ڕوونی کردەوە، کە بریتی بوو لە دۆخی سیاسی و ئابووری ئێران، کە لەگەڵ دەوڵەتی عوسمانی لەشەڕ دابوون، هەروەها نیاز وابوو ناوچە بەپیت و بەرەکەتەکانی کوردستانی ئێران ببنە بەردی بناغەی ئابووری دواڕۆژی بزووتنەوەکە و پشخستنی، بەتایبەت لە بەرپاکردنی شۆڕش لەئێراندا مەسەلەی دابین کردنی ئازوخەی هێزەکەی ئاسانترەدەکرد، بۆ پێداویستیەکانی خۆی بۆ شەڕکردن لەگەڵ دوژمنی سەرەکی و بەهێزدا واتە دەوڵەتی تورکیا، هەروەها ئەو بەشەی کوردستان لەبن ڕکێفی ئێران دایە بارودۆخی لەبارترە، ئێران لەمەڕدا لاوازترە، بەوە براکانی خۆمان ڕزگار دەکەین، شێخ عوبەیدوڵڵا ئاوڕێکی تەواوی لە دووبەرەکی و ناحەزی ئایینی نێوان کوردە سونی مەزهەب و ئێرانیە شیعی مەزهەبەکان دایەوە، جگەلەمەش حیسابی پەیوەندی نێوان دەوڵەتی عوسمانی و ئێرانی کرد. ئەو پەیوەندیەی دوای شەڕەکەی ڕووسیا و عوسمانی سارد وسڕی تێ کەوت،

هەروەها شەی ئێران لەگەڵ خەڵە تورکمانەکان. شێخ عوبەیدوڵا ئەوەشی لەیاد نەکرد، ئاوڕ لە کێشەی دووبەرەکی بداتەوە، لەسەر کێشەکەی (گیرات) لە نێوان ئینگلیز و ئەفغانستاندا پەیدابووو، ئەو دووبەرەکی و بەیەکداچوونەی ئێرانی ناچار کردبوو، بەشکی هێزەکانی بەرەو ناوچە ناژەهاتیەکانی بنێرێت، ئەوەش بگومان لەسەر حیسابی لاوازکردنی هێزەکانی بوو لە ناوچە ناژئاواییەکاندا، سەرەڕای ئەوەش شێخ لەناو کوردەکانی ئێراندا ناو و شارەتێکی گەورەی هەبوو، گەلێك لە عەشرەتە کوردەکان بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ خۆیان بەپیاو و ژێردەستەی شێخ دادەنا، نەك حکومەتی ئێران، هەرچی کێشەی ڕزگارکردنی کوردەکانی دەوڵەتی عوسمانییە، ئەوە خرایە قۆناغی دووەمی ڕاپەڕینەکە،سەرەڕای هەموو ئەوانەش لەهیرش بۆ سەر ئیران شێخ وای بۆ دەچووە، گریمانی هەراسان کردن و توڕەکردنی دەوڵەتە ئەوروپاییەکان کەمترە.

دوای تەواوبوونی کۆنگرە و داشتنی نەخشەی کارکردن، شێخ عوبەیدوڵا بۆیاری بەرپا کردنی شۆشی دەرکرد. لە وتارەکەی شێخ عوبەیدوڵا لە کۆنگرەی تەموزی ساڵی (1880)ی نوێنەری خەڵەکاندا خوێنرایەوە، دەردەکەوێ ئامانجی جوڵانەوەکە ڕزگاری کوردستان و پێکەوەنانی دەوڵەتی سەربەخۆ بووە.
ویلیان جی ئابۆت کۆنسوڵی گشتی وڕمێ بۆ میستەر تۆمسن دەنووسێت: ئێستا شێخ هیچ نهێنیەکی لە نیازەکانیدا نەهێشتۆتەوە، پێژەکەی ئەوەیە خۆی بەسەرۆکی ئەمارەتێکی کوردی دابنێت و هەموو کوردستانیش لە تورکیا و ئێراندا بلکێنێت بەیەکەوە.

بەگەنامەکانی بەریتانیا دەڵێن دەوڵەتی ئێران لە زێر دەمکەوە چاودێری و ئاگاداری شێخ عوبەیدوڵا بووە بۆ شۆش و بەم بۆنەیەشەوە لە ساڵی (1878)ەوە تا ساڵی (1880) دەوڵەتی ئێران چەندین یاداشتنامەی بە دەوڵەتی عوسمانی پێشکەش کردووە، تیایدا دەوڵەتی عوسمانی لەوە هوشیار کردۆتەوە کە نزیکەی (5) هەزار کوردی چەکدار، لەسەر سنوورەکانی ئێران- عوسمانی خۆ بوونەتەوە، … کەچی دەوڵەتی عوسمانی هیچ جۆرە هەوڵست و کاردانەوەیەکی لەبەرامبەر ئەم خۆسازدانەی شێخ عوبەیدوڵا نەنواندووە، … تا ناچار دەوڵەتی ئێران لە ڕێگای موحسین پاسای باوکزی ئێرانەوە لە ئەستەمبوڵ، ڕۆژی (22- 12- 1880) یاداشتنامەیەکی لەو بارەیەوە بۆ ئاگاداری بەدەوڵەتی بەریتانیا پێشکەش کردووە.

لەو کاتەدا عوسمانی بەدڵخۆکی لاوازدا تێدەپەڕی بەو پێیەی پێژە نەتەوەییەکانی ئەرمەن هەمان شێوە بەرەو ڕووی بەرژەوەندی بابی

عالیش دەبوونەوە، بۆیە زۆر ئاسایی بوو هەر هیچ نەبێ تا کۆشەکان دەگەنە بواركی قوڵتر عوسمانی لەبەرامبەر بزووتنەوەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا چاوبپۆشێ و دواجار عوسمانی تێگەیشت بزووتنەوەکەی شێخ چەککی دووسەرەیە، هەم بۆ گوشار خستنە سەر ئیمپراتۆری قاجار و هەم بۆ ووبەووبوونەوەی پڕۆژە نەتەوەییەکانی ئەرمەن، پێدەچێت شێخ لەسەر ئەم ئەنجامانەدا هاوکۆشەی لەشکرکێشیەکەی پێچەوانە کردبێتەوە و ئەمجار ویستوویە لە کوردستانی بندەستی ئێرانەوە دەست پێ بکات، دواتر کوردستانی بندەستی عوسمانی ڕزگار بکات و بانگی یەکگرتنەوە و سەربەخۆیی کوردستان هەبدات.
ئەگەرچی ئەمانە و کۆمەڵێك هۆکاری دیکە بۆ ئەم کارە هەبوون، بەڵام تائێستاش ڕوون نیە ڕەوتی ڕووداوەکان لە گەرمەی شۆڕش و ڕاپەڕینی دژ بەبابی عالی چۆن کۆنتڕۆل کران و چۆن شێخ عوبەیدوڵڵا کۆتایی بەم ڕاپەڕینە هێنا و ئاراستەی ڕاپەڕینەکەی لە دژی عوسمانی و بابی عالی واز لێهێنا و لەشکرکێشیەکانی ڕاپەڕینەکەی بۆ سەر ئیمپراتۆری ئێرانی قاجاری گۆڕی، بۆ گومان دەبێ شێخ لەوە ئاگادار بووبێ، ڕووسیا دەوڵەتی ئێرانی بەنزیکیری حەزادەی خۆی دەزانی و ئامادە نەبوو ڕێگا بەکەسێکی دیکە بدات دەست بۆ ئەم نزیکەیە درێژ بکات، بگومان دەبێ شێخ لەوەش بۆ ئاگا نەبووبێ، دەوڵەتی عوسمانی هەر هێندە پشتیوانی دەکات تاکو گرفت و گێچەڵێك بۆ ئێران دروست بکات، تا بتوانێ لەو ڕێگایەوە داواکاریەکانی خۆی بەسەر ئێراندا فەرز بکات، بەتایبەت کە عوسمانی کۆمەڵێك کێشەی زەوی و ئاوی لەگەڵ ئێراندا هەبوو.
لەلایەکی دیکەش ڕووسی ئینگلیز لە ناوچەکە بەهیچ شێوەیەك دروست بوونی دەوڵەتێکی کوردی لەبەرژەوەندی ئەو نەبوو.هاوسەنگی ناوچەکەی تێك دەدا. بەتایبەت بۆ ئەم مەبەستە کلایتۆن سەرکونسولی ئینگلیز لە وان، ڕووبەڕوو لە دوو دانیشتن لەگەڵ خودی شێخ ئەوەی بۆ دووپات کردبووەوە، بەریتانیا ئامادەیە بەرەو ڕووی هەموو "گەڕە لاوژەیەك" و بۆ یاساییەك بوەستێ، کە ببێتە مایەی هەڕەشە و مەترسی بۆ سەر یەکێتی ئیمپراتۆری عوسمانی. لەکاتێدا هەموو مژوونووسەکان لەسەر ئەوە کۆکن شێخ عوبەیدوڵڵا دەیوست دەوڵەتێکی سەربەخۆ بۆ کورد دابمەزرێنێ، ئایا شێخ عوبەیدوڵڵا حیسابی چۆن لەسەر ئەم ڕووداوانە کردووە، ئەمانە کۆمەڵێك پرسیارن بەهیواین لەداهاتوودا وەڵامەکەیمان بەڕوونی دەست کەوێت.

ماویەتی .....

ژێك لە ژەكانی زانكەم … ئەحمەد كامەران

قەناغی زانكە یەكەكە لەهەرە قەناغە جوان و كورتەكانی ژیانی مرۆڤی خوێندەوار كە تێیدا بەچەندین خۆشی و ناخۆشی تێماردەكات, بەڵام بەردەوام ئەوەی كە زۆر خۆشتر دەبێت لە زانكێ ژە خۆشەكانە.
2020|1|27 ژی دووشەم بوو وەكو هەمو ژەكانی ترم بەرەو كۆتایی دەچوو كەوتم بەڕێ ئەم ژە بێ من جیاوازتر بوو لە ژەكانی تری كۆتایی , چوونكە میوانی شاعیر و نووسەری جوانەنوس و سەركەوتوو مامۆستا سەلام عومەر بووم بۆیە ئیتر ئەو ژەی كۆتایی تەنیا بیرم لەلای ئەوە بوو كە بگەمە لای مامۆستا, بۆگومان هەستم بە دڵخۆشی دەكرد كە وەكو قوتابیەكی كۆتایی و نووسەرێكی تازە پێگەیشتوو بۆمە خزمەتی نووسەر و شاعیرێكی جوانەنوس كە خاوەنی خەرمانێكە گەورەیە, پاش ئەوەی دوو محازەرەی كۆتایی تەواو كرد ئیتر بۆ كاتژمێرو نیوێك مۆهەتمان هەبوو بۆ دەستپێكردن بە محازەرەیەكی تر, منیش خۆم ئامادەكرد بۆ ئەوەی بەرەو لای مامۆستا سەلام عومەر بڕۆم, ئەو شوێنەی كە من بۆی دەڕۆیشتم خۆشبەختانە بۆ من نزیك بوو كە لە تەنیش كۆتایەكەمان بوو ئەو شوێنەش بارەگای سەرەكی حزبی شوعی بوو, كە تێیدا مامۆستا سەلام عومەر لە بەشی ڕاگەیاندنەكەی بوو. منیش بە دەفتەرو مەلزەمەكانم كەوتمە ڕێ و نزیك بوومەوە لە دەرگای سەرەكی حزب كە برادەرێك لەپێش دەرگاكە وەستابوو چەكدار بوو جلێكی جوانی سەربازی لەبەردابوو لەگەڵ كاوێكی سووردا ,منیش لێی نزیك بوومەوەو سڵاوێكم لێی كرد و ئەویش گوتی: بەخێربێت فەرموو,كاتێك كە گوتی فەرموو منیش تۆزێك شەڕزام و زمانم پاش و پێشی كرد , بەهەرحاڵ گوتم من میوانی مامۆستا سەلام عومەرم لە مەكتەبی ڕاگەیاندن , ڕاستەوخۆ پیاوە چەكدارەكە گوتی. فەرموو بەڕێز بەخێربێیت , منیش خۆم بەژووردەوەدا كرد كە ئەمە یەكەم جارم بوو بۆمە ناو ئەو بینایە گەورەیە , هەموو كاتێك كە لە كۆتایی تەواو دەبووم لە چاوەڕوانی پاس دابووم بەڕام بەبەردەوامی چاوێكم لەسەر ئەو بینایە گەورەیە بوو كە زۆر بە ئاوات بووم جارێك سەردانێكی بكەم و بەناویدا بگەڕێم بۆگومان لەكۆتایی دا توانیم سەردانێكی نێو ئەو بینایە بكەم , كاتێك چوومە ژووردەوە لە دەرگای

سەرەکیەکەوە حەوشەیەکی گەورە هاتە پێشم بەڵام من خۆم لە بنەڕەتدا شارەزای جیاگاکەی مامۆستا سەلام نەبووم بەهۆی ئەوەی یەکەم جارم بوو سەردانی ئەو شوێنە بکەم بەڵام لەبەرامبەر م ناونیشانی کەناڵی ئێگام هاتە پێشم ئاستەوخۆ تۆزێك وەستام و چوومە نێو بیرەوەری ئێژانی جوان و ناخۆش , ئەو ئێژانەم بیردەهاتەوە کە بینەری چەندین بەرنامەی جوانی کەناڵی ئێگا بووم, بەڵام ناخۆشیەکەی بۆمن ئەوە بوو کە بەبیرم هاتەوە یەکەم ئێژی پرسەکەی خاڵم هونەرمەند (تەها ئاغاجان)دا کە کۆتایی هات گەیشتینەوە ماڵەوە ئاستەوخۆ خستمە سەر ئێگا بینیم کورتەیەك لەژیانی خاڵم نیشان دەدات ئیتر زۆر دڵم تەنگ بوو ئەو ئێژە , بەڵام ئیتر لە خەیالەکەم دا بەخۆم هاتمەوەو کۆمەڵێك پیاوی بەتەمەن بەلام دا تێپەڕین و سڵاوکیان لە من کرد هەموویان بە کەسانی ئێشنبیر و نووسەر دەچوون چوونکە من دەموو چاوی ئەو جۆرەکەسانە دەناسم بەتایبەتی هەڵسوکەوتیان, ئیتر منیش بەوشوێنەدا ئێیشتم کەئەو پیاوانەی لێ هاتن بەڵام ئەوانەچوونە دەرەوە لە بارەگای حزب وابزانم کۆبوونەوەو شتی وایان هەبوو بەڵام د. کاوە محمود و کاك هیوا عومەریان تێدا نەبوو کە زۆر سەرسامی ئەم دووکەسایەتیەم لەبواری سیاسەت و نووسین دا, بەهەرحاڵ خۆم بەشوێنێك دا کرد و کۆمەڵێك برادەر وەستابوون منیش سڵاوم لێیان کردو پێیان گوت: بۆزەحمەت ئێرە مەکتەبی ئاگەیاندنە, برادەرێك وەڵامی دایەوەو گوتی: بەڵێ ئێرە مەکتەبی سیاسی حزبە , مەکتەبی ئاگەیاندن لەتەنیشتمانەوەیە ئیتر بەمنی نیشان دا وتی ئەوەیە لە نهۆمی سێیەمە مامۆستا سەلام عومەر , منیش سووپاسم کرد کەوتمە بەرەو نێو مەکتەبی ئاگەیاندن کاتێك چوومە ژوورەو چێ بوو کش و مات کەشکی ئارام و ئێشنبیرانە بوو لەناکاو شتێك بەناو مشکم دا هات گوتم: ئەگەر هەموو ئێژێك لێرە بم بۆخۆم من دەبمە نووسەرێکی گەورە چوونکە بەڕاستی کەشەکە زۆر خۆش و ئارام بوو دەنگی هیچ جەنجاڵیەك نەهات بەس نەمزانی کتێبخانەی لێ بوو یاخود لێی نەبوو,هۆاش هۆاش بەرەو نهۆمی سێیەم بەڕی کەوتم بێ دواجار گەیشتمە نهۆمی سێیەم بەڵام ئەوەندە ماندووبووم وەکو ئەوە وابوو کە بەیانیەکەی زوو هەستاوم بێ کرێکاری , نهۆمی سێیەم زۆر گەورەو بوو کۆمەڵێك ژووری لێ بوو هەر ژوورێك ناوێکی لەسەر نوسرابوو منیش خۆم بەژوورێك داکرد نووسرابوو نووسەران چوونکە گوتم ئێستا مامۆستا لەم ژوورە بێ خێی دانیشتوە لە کەشکی پێ لە ئارامی دایە , ئاستەوخۆ دەرگاکەم کردەوەو کۆکی گەنجی قۆزم بەپێش چاو کەوت ئیتر دەمزانی مامۆستا پەیوەندی بەم ژوورەوە نیە , ئەویش گوتی بەخێربێی فەرموو, منیش گوتم سووپاس بەسە بەدوای ژووری مامۆستا سەلام عومەر دەگەڕێم ئەو لێرەیە , ئەویش گوتی بەڵی ئەوەتا

ژووره‌كه‌ی منی برده لای ژووره‌كه‌ی مامۆستاو له ده‌رگاكه‌ی كرده‌وه كۆه قۆزه‌كه به مامۆستای گوت, مامۆستا سه‌لام میوانت هاتوه بۆته ژووره‌وه كاتێك چاوم به مامۆستا سه‌لام كه‌وت بینیم له‌سه‌ر قه‌نه‌فه بێ خۆی دانیشتوه هه‌ركه منی بینی ڕاسته‌وخۆ گوتی: به‌خێربێیت كاك ئه‌حمه‌د فه‌رموو وه‌ره ژووره‌وه , منیش به‌ڕاستی تۆزێك شه‌رمم بێ هات كه‌وا له‌گەڵ كه‌سایه‌تیه‌كی وه‌كو مامۆستا سه‌لام عومه‌ر دابنیشم, ئیتر چوومه ژووره‌وه دانیشتین به‌یه‌كه‌وه ده‌ستمان كرد به‌قسه‌و گفتگۆو هه‌ندێك ئامۆژگاری جوان و به‌سوود له‌لایه‌ن مامۆستاوه وه‌رگرت و له پاشان هه‌ستایه‌وه پێ به‌ره‌و لای مێزه‌كه‌ی ڕێیشت بێ ئه‌وه دوو كتێبی جوانی ناسكی خۆی بێ من بێنێت و به دیاری پێشكه‌شم بكات , كتێبه‌كه دانه‌یه‌كیان ڕۆمان بوو به‌ناوی جن بێ خێیم ده‌بات, وه دانه‌كه‌ی تریش ناوی دیوانێكی شعری جوانكیله بوو به‌ناوی هۆلانه‌یەك له پەشمەك كه له‌پێشتردا له ڕۆگای پی دی ئێف له‌ناو مۆبایله‌كه‌مه‌وه هه‌موویم خوێندبوو كه جوانترین ڕۆژانی بۆمن تۆماركرد ئه‌و دیوانه‌شعره به‌ناو ئه‌مجاره‌یان به‌هه‌ردوو شێوه‌كه‌ی له‌لامه كه به‌كتێب و هه‌میش به‌نێو مۆبایله‌كه‌م دا,ئیتر بێ كاتژمێر قسه‌و ئامۆژگاری به‌ناو بێ كۆتا جار ماڵئاوایم له مامۆستا كرد و وێنه‌یه‌كمانیش پێكه‌وه چركاندو, وه ڕاسته‌وخۆ گه‌ڕامه‌وه بێ كۆڵێژ ئیتر .

هاوشێوه‌ی كتێبه‌كانی ترم ئه‌م دووكتێبه‌ی مامۆستاش له‌نێو كتێبخانه‌كه‌م به‌جوانی ڕیز كردو پاش هه‌فته‌یەك له ته‌وابوونی خوێندنه‌وه‌ی كتێبێكی دیكه‌م , له‌پاشان ده‌ستم به‌خوێندنه‌ی ڕۆمانی جن بێ خێیم ده‌بات كه ڕۆمانه‌كه‌ی مامۆستا سه‌لام عومه‌ر بوو له 278 لاپه‌ڕه‌ پێك هاتبوو, هه‌ڵبه‌ته ڕۆمانه‌كه جیاواز بوو له‌و ڕۆمانانه‌ی تر كه خوێندبوومه‌وه, چوونكه ڕۆمانه‌كه‌ی مامۆستا ڕۆمانێك بوو ده‌رباره‌ی ژیانی خۆی كه به‌درێژایی ته‌مه‌نی به‌تایبه‌تی ڕۆژانی پێشمه‌رگایه‌تی و پێك هێنانی خێزان چه‌ندین ئازار و ناخۆشی بینیوه به درێژایی ئه‌و ڕۆژگاره, به‌ڵام له‌لایه‌كی تری ڕۆمانه‌كه‌ی پەیامی باوه‌ڕبه‌خۆبوون و چێك نه‌دانی ده‌دا به‌خوێنه‌ران,به‌ڵام ئه‌وه‌ی كه سه‌رنجی منی له‌نێو ئه‌و ڕۆمانه ڕاكێشا كۆتایه‌كانی بوو چوونكه ژیانی له‌نێوان دوو ئه‌ستێره‌ی جیاواز به‌سترابوو, كه ئه‌ستێره‌یەك زێر دادپەروەر و هیچ جۆره جه‌نگ و جیاوازی ئاین و حزب و ڕەگه‌زی تێدا به‌دی ناكرێت هه‌مووی زێر ئاسایی ده‌ژین, به‌ڵام ئه‌ستێره‌كه‌ی تر ئه‌و ئه‌ستێره‌یه كه‌ئێمه ئێستا تێدا ین پێیه‌تی له جه‌نجاڵی و جه‌نگ.

2020|3|13

کرێنا … مەولود ئیبراهیم حەسەن

ئێستا..
من هه ست دەکەم
بەتەواوی
مرۆڤێکی جیهانیم،
ئەو نیە من و ترەمپ
هه ردووکمان
وەک یەک
لە کرێنا دەترسین!

ئەمە جاری دووەمە
خەم لە ماڵەوە بمێند دەکەم
جاری یەکەم
فیراری شەشی هه شت ساڵە بووم
ئەمجارە
هه ڵاتووی دەستی کرێنام.

لە هه موو ژیانما
لەگەڵ دوژمنەکانما
هه ر چەکەکیان هه بووبێ
ەوو بێ ەوو بوویمەتەوە،
ئەمە جاری یەکەممە
لەدەست کرێنا ەادەکەم.

لە هه موو شەکماندا
پێکەوە سەنگەرمان لە دوژمن گرتووە
ئەم جارە
لە نەو سەنگەری ماڵەوە

بۆ چۆکی ئاو
بۆتۆنیا
شەی دوژمنەکی جیهانی دەکەم.

هەرچی پێشکەوتن و شارستانیەت هەیە
هەموویم وەلا ناوە
تەواو پشتم بە ئامۆژگاریەکانی داپیرم بەستووە
لە شەی گرانی کەنا
بۆتەواوی
خەم دەخیلی
سیرو
لەیموون و
زەنجەبیل و
بیبەر کردووە.

دەرگای هەموو پەرستگاکانی
بە ڕووی خواپەرستان داخستووە
کرێنا کردی
ئەوەی هیچ داگیرکەرێک نەیکردووە .

لەو ڕۆژەوە دەستت گوشیوم
تا ئێستا نەمشوشتووە
لە پشکنینا دەرکەوت
هەرچی قایرەسی کرێنا هەیە
بە گەرمی خۆشویستی
هەمویت کوشتووە..

* ١٣/٣/٢٠٢٠ – هەولێر

پەشاکی کوردی … عەلی حەمەشید بەرزنجی

ئەی کورد و کوردستانین
خاوەن کلتوری خۆمانین
چونکە پەشاکمان کوردیە
زۆر جوانە لە وێنەی نیە
وا شانازیی پێوە دەکەین
دەیسەلمێنە کە ئێمەش هەین
بەو پەشاکەوە ناسراوین
دەیپارێزین هەتا ماوین
ئازاوە و جوان و ڕەنگینە
لالای هەموومان شیرینە
کاتێ دەیپۆشین ئاسودەین
هەست بە خۆشی و شادی دەکەین
لە هەموو شوێنکی جیهان
ناسنامەیکە بۆ کوردان
…
١١/٣/٢٠٢٠

کەرنا … نەوزاد بەندی

کەبوونەوە بۆ سوودکان
کە پێ پێن لە غەیبەت و
جوینەوەی قسە بۆتامکانی
قاچاخ کرد ، کەرنا

پێز لەدانی خاوەن پرسە
قسەباغکان و
دەشکانی خاون پرسە چەکانی
قاچاخ کرد ، کەرنا ..

گرتنی جادە وشوستەی
شارەکانی
بە سەدان هەزار مرۆڤی بە ئیش
کە سەیری یەکتر ئەکەن و
پوشە ناخانە سەر پوشە ،
یاساغ کرد ، کەرونا ..

باری ساختەی
جوملە فرۆشی بە ڕەحم و ..
سەیران و حەیوانخواردنی
تەنگە ئەستوورەکانی
نەهشت ، کەرونا …

کفر و لووتبەرزی و
بەندگەی
لە بتەکانی سەرزەمین ،
سەندەوە ، کەرونا ..

نمایشەکی بچووکی
ڕۆژی قیامەتی نیشاندین ،
بە بە تکت
بە خۆایی
هاتنیش بە هەموانە ،
کەرونا ..

بیری ئەوانەی خستەوە
کە دنیایان لەسەر خۆیان
تاپۆکردبوو ،
کە نەک دنیا ،
خۆیشیان موڵکی خۆیان نین ،
کەرونا ..

دەی سەدان هەزار لاوی
بە ئیشی
قوڕنەی ماڵی دایەوە ،
کاتە بازرگانەکانیشی
بە بە ئیشی ناساند و
ڕاپەچی چوار دیواری

ما ی کردن
کا نا ..

شتی ترشی ئا نجام دا ،
کا زا ر زا رن
کا نا بژا رر ا ن ..
کا نا ..